

Az erősödő India mint tárgyalópartner, tanulságok a Mahábháratából

Amrita Narlikar – Aruna Narlikar:
Bargaining with a Rising India. Lessons from the Mahabharata. Oxford University Press, Oxford, 2014. 248 oldal

Az Indiai Köztársaság mint a legnépesebb demokrácia a Földön 1947-es megalakulása óta stabil politikai rendszerrel, kisebb-nagyobb gazdasági csavarokkal, de következetesen halad a világhatalmi státusz felé. Amrita és Aruna Narlikar könyvében az után kutat, hogy vannak-e ősi kulturális gyökerei India nemzetközi tárgyalásokon való viselkedésének, és azok milyen módon és mértékben segítik India felemelkedését. Maga a kutatás komparatvizitikai elemzés, mely e tárgyalási pozíciót hasonlítja össze a Mahábhárata ősi eposzában leírt számos tárgyalással, alkukötéssel. A feladat nem egyszerű, hiszen a több ezer éves írások nyelvezete és társadalmi, politikai prioritásrendszere jelentősen különbözik korunk felfogásától, de a szerzők kiemelkedő szakértelemmel hidalják át a problémát. Bemutatják először, hogy a Mahábhárata kulturális közege jelentős mértékben még mindig él a jelenben is, alátámasztva ezzel az összehasonlítási alap relevanciáját. Ezek után a tárgyalástechnikát mint egy adott társadalom vagy közösség általános kulturális elemét definiálják, majd a tárgyalás–alkukötés konceptualizációjával négy vizsgálati szempontot határoznak meg: 1) tárgyalási stratégia, 2) framing,¹ 3) koalíciók, szövetségi megegyezések, 4) időzítés.

Az összehasonlító vizsgálat ezen szempontok alapján történik. A könyv erőssége az, hogy még azok számára is érthetők az ősi szövegekből vett példák, akik nem mozognak otthonosan e szövegekben, vagy esetleg most hallanak róluk először. Gyengesége,

hogy talán lehetnek volna rövidebbek a példamagyarázatok, és lefedhetek volna szélesebb vizsgálati spektrumot.

A szerzők azt állítják, hogy a Mahábhárata a legmélyebben gyökerező és legszélesebb körben ismert kulturális eleme az indiai társadalomnak. Az eposzról szóló eddig megjelent, szinte megszámlálhatatlan magyarázat és kommentár még mindig nem okozott túlsordulást az indiai néplélekben, hiszen nap mint nap születnek újabbak nemcsak az írott térben, hanem a mozivásznakon, a televíziókban és a színházakban is. A Mahábhárata hősei az eszményi példaképek kicsik és nagyok számára, mennyei személyiségeit a legszélesebb körű imádat övezi, és a hétköznapi beszélgetéseiben a társadalmi ranglétra csúcsától a legalsóbb fokig a legrendszeresebben megjelenő téma, sőt példaeértékű társadalmi norma. A szakértők úgy tartják, hogy a Mahábhárata egyaránt lélegzete Indiának mint lelkek egyesült csoportjának és az őt alkotó minden egyes egyéni léleknek. A történelmi eposz lényegi tartalma a tárgyalás, alkukötés. A 18 kötetből csupán 5 foglalkozik az örökösödési háború leírásával, viszont a tárgyalás–alkukötés áthatja a mű minden lapját: viták az utódlásról; megállapodás hiányában közvetítők bevonása, amely még szélesebbé teszi a tárgyalások palettáját; tárgyalás, vita a háború morális kérdéseiről (Bhagavad-Gíta); tárgyalás magáról, a végül 18 napig tartó kataklizmát okozó háború esetleges elkerüléséről, megoldások megtalálásáról; vita a háború során a harci alakzatokról, az alkalmazott stratégiákról; a háború végeztével, megállapodások, béketárgyalások.

Míndezek felett a szerzők azt is nagyon helyesen hangsúlyozzák, hogy a Mahábhá-

¹ Framing: egy adott dolgot miként, milyen kontextusban ábrázolnak valaki számára

rata nemcsak a kor aktuális eseményeinek történeti narrációja, hanem az akkoriban élt emberek számára történelemnek számító, jóval korábbi események, mitológiai karakterek és helyek leírásának gyűjteménye is, azaz történelem a történelemben. Amellett, hogy a könyv egyik függelékében helyet kapott a Mahábháratáról egy rövid összefoglaló, a szövegben lehetett volna átfogóbban és valamelyest mélyebben bemutatni a művet az általános műveltség bővítésének céljából, a társadalomtudományok szempontjából pedig ebben a még mindig bevezető részben mindenképpen nagyobb súlyt kellett volna helyezni annak kifejtésére és bemutatására, hogy a szociológia, a politológia, a neveléstudomány és az antropológia tudományágak szemszögéből vizsgálva milyen mélységben és hogyan hatja át a Mahábhá-rata kulturális atmoszférája India jelenkori társadalmát. Továbbá választ kellett volna adni arra a természetesen felmerülő kérdésre, hogy melyek voltak azok a teljes indiai társadalomra évezredek át ható történelmi tényezők, amelyek lehetővé tették vagy inkább ösztönözték ezt a kivételesen egyedi kulturális konzerválódást.

A vizsgálati környezet felállítását követően a szerzők rátérnek az elemzésre. A következő négy fejezeten át a konceptualizáció során megállapított négy aspektus vizsgálatának szentelnek egy-egy fejezetet, melyek felépítése azonos. Mivel a Mahábhá-rata a világirodalom jelenleg ismert legerjedelmesebb epikus vers alkotása – több mint 200 000 verssorból, 1,8 millió szóból áll, ami több mint tízszer annyi, mint az Iliász és Odüsszeia együttesen –, a könyv kereteit bőven meghaladná az összes olyan epizód vizsgálata, melyben a szereplők tárgyalnak egymással, ezért a szerzők gondosan kiválasztottak összesen negyven általánosítható tárgyalási és alkudozási részt, tízet-tízet mind a négy fejezethez. A fejezetek elején helyet kap a vizsgált aspektus jellemzőinek összefoglalója, majd az aspektus elméleti meghatározása következik az értékelési szempontok lefektetésével. Ezt követi az aspektusra

vonatkozó, India függetlenségének elnyerése óta megfigyelhető trend felrajzolása konkrét példákkal illusztrálva. Ezek után külön alfejezetekben mutatják be a szerzők a Mahábháratából az adott aspektushoz kiválasztott eseménydarabkákat az eredeti szanszkrit versekkel, angol fordítással, magyarázatokkal. Minden alfejezet a bemutatott történet rövid konklúziójával zárul. A fejezet értekezési részében pedig ezek a konklúziók kerülnek összehasonlításra a felvázolt modernkori domináns trenddel. A fejezetek egy-egy összehasonlító táblázattal érnek véget.

Az 1990-es évek kezdetéig, amíg Indiában a fabianus szocializmus volt a meghatározó politikai irány az ország vezetésében és külpolitikájában, India a nemzetközi kapcsolatokban olyan tárgyalópartnerként híressült el, aki általában nemet mond, tagad, ellenáll, a megállapodást akadályozza. A gazdasági átalakulás óta viszont jelentősen változott megítélése, mert nyitottabb, rugalmasabb és mindenben pragmatikusabb a tárgyalásokon. Amrita és Aruna Narlikar szerzőpáros ez utóbbi vonatkozásában tesz kísérletet az ősi múlt és a közelmúlt eseményeit összevetve a kulturális kontinuitás megállapítására. Talán szerepelhetne a könyvben kevesebb idézet a Mahábháratából, és azokat össze lehetett volna kötni, meg lehetett volna feleltetni az általában véve jobban ismert ókori görög és római kultúrákban fellelhető hasonló elemekkel, kicsit közelebb hozva ezzel Indiát a nyugati olvasóközönséghez, mindezek ellenére törekvésük sikerrel zárult, hiszen egyértelműen bizonyítást nyert, hogy a Mahábhá-rata ősi eposzában leírt tárgyalási módszerek megtalálhatók a modern India kül- és belpolitikai kommunikációjában egyaránt. A szerzők fontosnak tartják megemlíteni, hogy míg a szocialista időszakban az ország elszigeteltebb volt a külvilágtól, ezért a társadalomban az ősi kultúrától való eltérés csekélyebb volt, az ország vezetése, eltávolodva a társadalomtól, politikai és gazdasági vonalon inkább a szocialista elveket próbálta alkalmazni, mint az ősi

kultúra elemeit. A gazdasági átalakulás ebben is változást hozott, hiszen annak ellenére, hogy a társadalmat már jelentősebb kultúrahígító hatás éri a globalizáció erősödésével, a politikai vezetés tetteiben sokkal erőteljesebben kap helyet az ősi kultúrából megmaradt gondolkodás, ami a tárgyalásokon való részvételben is megnyilvánul, elősegítve ezzel India felemelkedését. A könyv

szerkezetéből adódóan történelmi, filozófiai és kulturális betekintést is nyújt mind az ősi indiai társadalom, mind pedig korunk Indiájának eme fontos elemébe, a tárgyalás–alkukötés kultúrájába.

VARGA LÁSZLÓ